

Avojaloin monin tavoin Uudet vuolu- suuntaukset saapuneet Pohjoismaihinkin

Vielä muutama vuosi sitten kengitetyn ja kengättömän hevosen ero oli yksinkertainen – hevosella joko oli kengät tai sillä ei ollut niitä. Nykyisin kengättömien kavioiden vuolu jakautuu moniin koulukuntiin, joista osa herättää paljon keskustelua sekä puolesta että vastaan.

Kengättömyydestä keskustellaan kiivaasti ympäri maailmaa. Ovatko uudet koulukunnat oikeassa väittäessään, että nykyhevosten kavieria voidaan hoitaa samalla tavalla kuin villihevoisten kavierit kuluu luonnossa?

Uudet suuntaukset lähtevät siitä, että kenkä rajoittaa kavierin toimintaa. Ihanteena niillä on paljas matalakantainen kavieri, jonka kulma asettaa kavieriluun pohjan ja alustan samaan linjaan. Verenkierron tehostamiseksi säteen ja kantapallojen pitää osua maahan, niin että kavierista tulee elastinen ja polkuanturamainen. Kavieriaine paranee ja hevonen voi yleisesti paremmin.

Uudet vuolutekniikat ovat saapuneet Pohjolaan ja saaneet täälläkin kannattajia. Mutta onko asia niin yksinkertainen kuin uusien vuolujen harjoittajat sanovat: voidaan kengät yksinkertaisesti irrottaa ja kavierit vuolla totutusta poikkeavaan muotoon?

Kengistä luopuminen ei aina ongelmatonta

Ruotsissa sepät, eläinlääkärit ja eläinsuojeluvälit ovat ilmaisseet huolensa uusista vuoluista. He ovat nähneet, mihin muutos voi käytännössä johtaa:

- Kavierit on vuoltu niin mataliksi, että hevoset eivät voi liikkua vaan seisovat paikallaan vaihtaen painoa jalalta toiselle. Näin ne yrittävät keventää kipeiden kavierien kuormitusta.

- Hevonen seisoo kivusta tärisen ja hiestä läpimärkänä.

- Hevonen menee maate niin usein kuin voi ja täytyy pakottaa ylös, kun se viedään tarhaan.

- Hevosta ratsastetaan monta tuntia päivässä, vaikka se ontuu; sanotaan, että on meneillään niin sanottu ”kovettumisprosessi”, johon vain liikunnan uskotaan auttavan.

- Hevosnomistaja vuolee itse

kaviokumehevosten kavierit uskoessaan, että vain vuolu ja liikunta auttavat. Eläinlääkäriä ei kutsuta.

- Hevosnomistaja luulee, että kipujakso ”kenkien vahingollisen vaikutuksen” loputtua kuuluu asiaan ja vie aikaa. Hänelle on myös kerrottu, että kipulääkkeitä ei saa käyttää, koska se kuormittaa aineenvaihduntaa lisää. Prosessin sanotaan vievän kolmesta kuuteen kuukautta, joskus jopa kaksi vuotta.

Kaksi pääsuuntausta

Pohjoismaissa vaikuttaa pääasiassa kaksi perinteisestä vuolusta poikkeavaa suuntausta: amerikkalainen AANHCP ja saksalaisen Hiltrud Strasserin teorioihin perustuva liike.

AANHCP:n eli American Association of Natural Hoof Care Practitionerin oppi perustuu amerikkalaiseppä Jamie Jacksonin havaintoihin villinä elävistä mustangeista. Jackson alkoi vuolla kesyhevosten kavieria muotoon, johon mustangien kavierit olivat kulluneet.

Jacksonin menetelmän taustoja on kuvattu kirjassa *The Natural Horse*, joka ilmestyi 1992. AANHCP:n on nykyisin etäopiskeluun ja tentteihin perustuva koulutusjärjestelmä. Menetelmää opetetaan Ruotsissa hevosnomistajille luennoilla ja viikonloppukursseilla. Kurssien ruotsalaisella vetäjällä ei ole kengitysepäin muodollista pätevyyttä.

Luonnollista tasapainoa

AANHCP hakee kavierin ”luonnollista tasapainoa”, joka tekee hevosta varmajalkaisen. Kannat vuolaan mataliksi ja kavieri muotoillaan pohjastaan kuppimaiseksi.

Menetelmän ruotsalaisen harjoittajan esitelmän mukaan

- Hevonen tietää itse, minkämuotoiset kavierit se haluaa, ja voi vaikuttaa niiden muotoon.

- Nykyhevosten kavierimuoto on väärä, ja huono ratsastettavuus johtuu siitä. Lihakset kipeytyvät, koska perinteisesti vuoltujen kavierien painopiste sijaitsee liian takana.

- Jos hevonen saa liikkua tarpeeksi, seinämät kuluvat luonnostaan oikein.

- Kavierien verenkierto paranee, kun kantapallot, säde ja antura osuvat maahan ja pumppaavat verta kavieriin. Kavierit saadaan kovettumaan vaihtelevilla alustoilla. Suojaavia bootseja voidaan käyttää ajoittain, kunnes hevonen kestää kovan ja kivisen maaperän.

- ”Kansainvälisen kavierijärjestön” mukaan 80 prosentilla maailman hevosista on kavieriongelmia; yksi kymmenestä ontuu pahasti kaikkia jalkoja ja kymmenesosa on tervejäkälisiä.

- Kavieri voi kasvaa kymmenen kertaa enemmän kuin ihminen pystyy sitä kuluttamaan.

- Ruotsalaishevosten kavieriosta puolet on luennoijan mielestä kohtalaisessa kunnossa mutta puolet on ”katastrofaalisia”.

- Luennoijan mukaan kavierit on helppo vuolla luonnolliseen

Tabula rasa - tästä alkaa elinikäinen kavionhoidon tarve. Jo pikkuvarsa voi tarvita kavioilleen ammattiapua, etenkin jos jalka-asennot ovat epäsäännölliset. Kuva ei liity jutussa mainittuihin suuntauksiin.

Strasser-vuolussa kavion kannat ja kantakulmatuet vuollaan mataliksi.

Suomalaiskengittäjä törmää ”luomuvuoluun” yhä useammin

30 vuotta alalla työskennellyt eteläsuomalainen ammattiseppä on nähnyt uusien suuntausten käänköpuolen: kipeytyneet ja pikaista eläinlääkärin ja sairaskengittäjän hoitoa vaativat kaviot. Kengittäjä ei halua nimeään julki aran aiheen vuoksi.

– Olen hoitanut viisi tai kuusi kipeytynyttä hevosta viimeisen puolen vuoden aikana. Kollegoillakin on ollut lukuisia tapauksia. Osa hevosista ei ole pystynyt enää liikkumaan ja jotkut ovat tarvinneet klinikkahoitoa.

Kengittäjät kysyvät, missä on eläinsuojelu, kun sitä selvästi tarvitaan. Kengitysseppäyhdistys suunnittelee virallista kannanottoa uusista suuntauksista, sillä yhä useampi seppä törmää työssään vääranlaisen vuolun kipeyttämiin hevosiin.

– Syntyy kova meteli, jos seppä aiheuttaa naulanpainaman. Eikö hevosta pidä yhtä lailla suojella kivulta, jos sillä on kaviossa monta todella kipeää paisetta? Osa tapauksista on todella surkeita, kengittäjä kuvaa.

– Luonnonmukainen vuolu kuulostaa hyvältä, mutta Strasser yrittää kumota asioita, jotka hevostutkimus ja eläinlääketiede ovat tienneet vuosikymmeniä. Väittävät kaviota imukupiksi liukkaalla, mutta ravurilla on jäärädalla ilman hokkeja jalat nopeasti poikki.

Kengättömyys sinänsä ei huolestuta kengittäjiä, jos jaloista pidetään hyvää huolta.

– Jos kaviota hoidetaan säännöllisesti ja oikein, kengättömyys on normaalia ja hyväksi tietyissä tilanteissa. Kaviomekanismi saa välillä palautua ja kaviot vahvistuvat.

– Niin paha en kuitenkaan hevoselle suostu tekemään, että vuolis sin sen Strasser-tyyliin, kengittäjä sanoo suoraan.

JOHANNA VIITANEN

Uusissa suuntauksissa kaviokulma on perinteiseen vuoluun verrattuna matala ja varvas melko pitkä.

muotoonsa; kuka tahansa voi oppia tekniikan viikonlopun aikana. Viikonloppukurssi antaa riittävät tiedot terveiden kavioiden ylläpitovuoluun ja "varmuutta, ymmärrystä ja tietoa ulkomaailman kyseenalaistusten ja tietämättömyyden kohtaamiseen".

AANHCP:n mukaan kaviokuume voidaan parantaa, mutta "rajoittavat sairaskengitykset" ja "hevosen eristäminen ja passivointi karsinalevolla" on kielletty. Kaviokuumehevonen ei saa seistä paikoillaan vaan se pidetään liikkeessä. Vuolun väitetään parantavan myös muun muassa kavioluun asennonmuutokset ja sarveisnämän halkeamat.

Pitkälle vietyä luonnonmukaisuutta

Strasser-menetelmä on saanut nimensä eläinlääkäri Hiltrud Strasserilta. Hänen tunnetuimmat englanniksi käännetyt teoksensa *A lifetime of soundness* ja *Shoeing: A necessary evil?* levittivät pitkälle viedyt teoriat luonnonmukaisesta hevosenpidosta ympäri maailmaa.

Strasser on kehittänyt kokonaisvaltaisen menetelmän, johon kuuluvat kengättömyys, pihatto- tai laidunelämä ilman loimia ja pinteitä, 10–15 kilometriä liikuntaa päivässä, vapaasti karkearehua, kavioiden kostutus päivit-

täin ja koululäketieteen välttäminen (homeopatiaa käytetään).

Strasserin mukaan kengät nau-loineen ovat periaatteessa kaikkien ontumien perimmäinen syy. Kengityksen sijasta kaviot vuolaan "fysiologisesti oikeaan muotoon". Ruununrajan ja alustan kulmaksi hän määrää 30 astetta, jotta kavioluun pohjan asettuu vaaka-suoraan linjaan alustan kanssa.

Myös Strasserin mukaan ontumat, kaviokuume ja halkeamat paranevat, jos kavio palautetaan "luonnolliseen muotoon". Hevosenomistajan täytyy toteuttaa kaikki menetelmän yllä luetellut vaatimukset. Niistä tinkinyt saa syyttää itseään, jos vuolu ei toimi.

Strasserin mukaan on itsestään selvää, että hevosille voi tulla vuolun seurauksena martokavion tullehtuksia, kaviopaiseita ja kavioluun asennonmuutoksia. Hän varoittaa, että osa hevosta voi kuolla, kun "kaviomekanismi on palautettu", mutta "aineenvaihdunta ja verenkierto ovat heikentyneet kengityksen tai vääränlaisen vuolun takia niin, että laajat sisäiset vauriot tappaisivat hevosen joka tapauksessa lähiaikoina".

Strasserin koulutusjärjestelmä säätelee tiukasti menetelmän harjoittajia. Kaksivuotisen Certified Strasser Hoodcare Professional-koulutuksen saaneet joutuvat uusimaan lupansa vuosittain.

Menetelmä saapui Ruotsiin ja

Suomeen 2000-luvun taitteessa. Kurssuja järjestetään molemmissa maissa hevosenomistajille, jotka haluavat vuolla itse hevostensa kaviota. SHP-koulutetut vuolevat myös muiden hevosia. Ruotsissa oli heitä viime vuodenvaihteessa yhteensä 14, Suomessa ja Norjassa kolme kummassakin.

Myönteisiä vaikutuksia

Eläinlääkäreistä ja kengittäjistä hevosenomistajien kiinnostus kavioihin on monella tapaa myönteistä. Yhä useammat hevosenomistajat seuraavat kavioiden ulkonäköä ja toimintaa, myös kengitysten välillä. Kengittäjien on pohdittava, mitä ja miksi he tekevät, ja heidän on voitava perustella asiakkaille, miksi hevoset tarvitsevat kenkiä. Syntyy myös keskustelua, voisivatko jotkut hevoset paremmin ajoittain ilman kenkiä.

On kaunis ajatus, että nykyhevoset voisivat elää mahdollisimman luonnonmukaisesti, mutta ovat paranevat myös järjestämällä hevosille seuraa, pidentämällä ulkoilu-aikaa tai siirtymällä pihattotarkukseen ja antamalla vapaasti karkearehua.

Tutkintapyyntöjä

Uusista vuolusuuntauksista on tehty jo tutkintapyyntöjä poliisille Pohjoismaissa. Esimerkik-

si Ruotsissa 19-vuotias kaviokuumeinen poni piti lopettaa omistajan hoidettua kaviota itse kolme kuukautta Strasser-opein. Ponin kaikista jaloista löytyi kavioluun asennonmuutoksia. Seitsenvuotias ruotsalainen islanninhevonen ei puolestaan pystynyt enää liikumaan koulutetun Strasser-harjoittajan vuoltua kaviot uuteen kulmaan.

Ruotsin eläinsuojeluviranomaiset selvittävät parhaillaan uusien vuolujen seurauksia. Myös Norjan viranomaiset ovat joutuneet ottamaan kantaa aiheeseen eläinlääkärin törmätyä pahasti ontuviin hevosiin, joiden kaviota omistajat ovat itse vuolleet Strasserin opein.

Eläinvakuutusin erikoistunut ruotsalainen Agria muistuttaa, että sairaasta tai loukkaantuneesta hevosesta maksetaan korvauksia vain, jos sitä on hoitanut eläinlääkäri. Hoidossa pitää noudattaa eläinlääkärin ohjeita.

Tuoreessa ruotsalaiselvityksessä ehdotetaan kengittäjän ammattinimikkeen suojaamista lailta eläinsuojeluyhdistyksiä. Samaa harjataan Tanskassa ja Saksassa. Englannissa kaviota saa vuolla vain tutkinnon suorittanut kengittäjä.

Kalatutkija Strasser

Hiltrud Strasserin eduksi luetaan monesti hänen akateeminen koulutuksensa. Kannattajat vetovat usein hänen titteliinsä ja väittävät hänen olevan "yksi eturivin kaviotutkijoista koko maailmassa". Tutkimuksista ei kuitenkaan löydy väitöskirjoja tai muita todisteita. Strasser on kirjoittanut kuusi kirjaa, mutta hänen nimissään on vain yksi väitöskirja. Se on julkaistu 1971 berliiniläisessä yliopistossa ja käsittelee puna- ja piikkikampelan ja kampelan anatomiaa.

Vuonna 2002 Yhdysvalloissa järjestettiin symposium, jossa Strasser sai esittää teoriansa akateemisesti koulutetuille kengittäjille ja kuudelle eläinlääkärille. Kaikki hänen teoriansa osoitettiin vääriksi muilla tutkimustuloksilla. Strasser torjui nämä kommentoiden "the research does not matter, what matters is what I have done" – "tutkimuksella ei ole merkitystä vaan sillä, mitä minä olen tehnyt".

Myös Jamie Jacksonin menetelmän tieteellinen tausta on hatara. Jacksonin havaintoja mustangeista ei ole näkynyt tiedejulkaisuissa. Teoria kaviokuumeen hoidosta runsaalla liikunnalla ei sekään perustu tutkittuun tietoon. ♦

Teksti on julkaistu Ridsportlehdessä 24/2005. Julkaisemme lyhennetyn käännöksen tekijän luvalla (käännös: Johanna Viitanen).